

وَالْعَبْدُ مَمْنُوعٌ مُطْلَقًا (مال و غیر مال)ه

وَالْمَرِيضُ (منتهی به موت)ه مَمْنُوعٌ مِمَّا زَادَ عَنِ الثُّلُثِ
وَأَنْ نَجَزَ (و اگر چه در زمان مریضی
آن عقد موجب تصرف را قطعی کرده
باشد)ه
عَلَى الْأَقْوَى

وَيُتْبِتُ الْحَجْرُ عَلَى السَّفِيهِ بِظُهُورِ سَفَاهِهِ
وَإِنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهِ الْحَاكِمُ

وَلَا يَزُولُ إِلَّا بِحُكْمِهِ

وَلَوْ عَامَلَهُ الْعَالِمُ بِحَالِهِ (اگر کسی که می داند
طرف مقابل سفیه است با او معامله کند)ه
اسْتِعَادَ مَالَهُ (مالش را پس می گیرد)ه
فَإِنْ تَلَفَ فَلَآ ضَمَانَ

(سفیه)ه

وَفِي
إِدَاعِهِ (ودیعه گذاری نزد سفیه)ه
أَوْ إِعَارَتِهِ (عاریه دادن به سفیه)ه
أَوْ إِجَارَتِهِ (اجاره دادن به سفیه)ه
فَيُتْلَفُ الْعَيْنَ (سفیه مال را تلف کند)ه

نَظَرُ (ضمان که نظر شهید ثانی است و عدم ضمان)ه

وَلَا يَرْتَفِعُ الْحَجْرُ عَنْهُ
بِبُلُوغِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ سَنَةً

وَلَا يُشْتَرَطُ
مِنَ الْحَجْرِ الْوَأَجِبُ مُطْلَقًا
وَلَا مِنَ الْمُنْدُوبِ
إِنْ اسْتَوَتْ نَفَقَتُهُ (اگر نفقه سفر و حضر او مساوی است)ه

وَيَنْعَقِدُ يَمِينُهُ
وَيُكْفَرُ بِالصَّوْمِ (اگر قسم را شکست)ه

وَأَلَهُ الْعَفْوُ عَنِ
التَّقْصَاصِ
وَالدِّيَةِ

وَهُوَ التَّعَهُدُ بِالْمَالِ مِنَ الْبَرِيِّ (از طرف شخص مبرا از دین - شخص ثالث)ه

وَيُشْتَرَطُ
كَمَالُهُ
وَحُرِّيَّتُهُ
إِلَّا أَنْ يَأْذَنَ الْمَوْلَى
فَيُتْبِتُ فِي ذِمَّةِ الْعَبْدِ
إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَهُ مِنْ مَالِ الْمَوْلَى

هـ كِتَابُ الضَّمَانِ (١٨)

وَيَجُوزُ الضَّمَانُ

عَنْ حَالٍّ وَ مُؤَجَّلٍ

وَالْمَالُ الْمَضْمُونُ

مَا جَازَ أَخْذُ الرَّهْنِ عَلَيْهِ (حقوق قابل وثیقه گیری به خاطر آن که در رهن گذشت)ه

وَلَوْ ضَمِنَ لِلْمُشْتَرِي عَهْدَةَ الثَّمَنِ (تدارک، جبران و بازپرداخت ثمن)ه

لَزِمَهُ فِي كُلِّ مَوْضِعٍ يَبْطُلُ فِيهِ الْبَيْعُ مِنْ رَأْسِهِ

كَالاستِحْقَاقِ (پیدا شدن صاحب اصلی جنس و فروپاشی معامله از اساس)ه

وَلَوْ ضَمِنَ لَهُ دَرَكَ مَا يُحْدِثُهُ مِنْ بِنَاءٍ أَوْ غَرْسٍ (جبران خسارات ناشی از ساخت و ساز و کاشت نهال علاوه بر اصل پول)ه

فَالْأَقْوَى جَوَازُهُ (جواز چنین ضمانتی)ه

قُبِلَ

وَلَوْ أَنْكَرَ الْمُسْتَحِقُّ الْقَبْضَ فَشَهِدَ عَلَيْهِ الْغَرِيمُ (اگر طلبکار گرفتن حق از ضامن را انکار کرد و بدهکار هم بر این مطلب شهادت داد)ه

مَعَ عَدَمِ التُّهْمَةِ (عدم ذی نفع بودن بدهکار)ه

وَمَعَ عَدَمِ قَبُولِ قَوْلِهِ (در حالت عدم قبول قول بدهکار به خاطر فسق یا تهمت)ه

لَوْ غَرِمَ الضَّامِنُ ضَامِنًا (دوباره مجبور شد بپردازد)ه

رَجَعَ (ضامن به بدهکار)ه فِي مَوْضِعِ الرُّجُوعِ (وجود اذن در ضمانت)ه بِمَا أَدَّاهُ أَوَّلًا (آنچه بار اول پرداخته)ه

وَلَوْ لَمْ يُصَدِّقْهُ عَلَى الدَّفْعِ (اگر بدهکار پرداخت اول را تصدیق نکند)ه

رَجَعَ بِالْأَقَلِّ (ضامن پرداخت کمتر را از بدهکار پس می گیرد)ه

وَهِيَ التَّعَهُدُ بِالْمَالِ مِنَ الْمَشْغُولِ بِمِثْلِهِ

وَيُشْتَرَطُ فِيهِ رِضَاءُ الثَّلَاثَةِ

فَيَتَحَوَّلُ (منتقل می شود)ه فِيهَا الْمَالُ كَالضَّمَانِ

وَلَا تَجِبُ قَبُولُهَا عَلَى الْمَلِيءِ (قبول حواله به پولدار به صرف پولداری اش واجب نیست)ه

فَسَخَّ الْمُحْتَالُ

وَلَوْ ظَهَرَ إِعْسَارُهُ (تنگدستی شخصی که به او حواله شده)ه

تَرَامِي (تسلسل)ه الْحَوَالَةِ

وَدَوْرُهَا

ه كِتَابُ الْكِفَالَةِ (۲۰)

وَلَوْ عَلَّقَ الْكِفَالَةَ بَطَلَتْ (نمی تواند مشروط کند باید منجز و قطعی باشد)

نَعَمْ

لَوْ قَالَ: إِنْ لَمْ أُحْضِرْهُ إِلَى كَذَا كَانَ عَلَيَّ كَذَا

صَحَّتِ الْكِفَالَةُ أَبَدًا

وَلَا يُلْزَمُهُ الْمَالُ الْمَشْرُوطُ (شرط اگر آخر بیاورد نافذ نیست)

لَزِمَهُ مَا شَرَطَ مِنَ الْمَالِ إِنْ لَمْ يُحْضِرْهُ (شرط اگر قبل از احضار بیاورد باید پول را بدهد)

وَلَوْ قَالَ: عَلَيَّ كَذَا إِنْ لَمْ أُحْضِرْهُ

وَتَحْصُلُ الْكِفَالَةُ (به صورت خودکار)

فَلَوْ كَانَ قَاتِلًا لَزِمَهُ

إِحْضَارُهُ

أَوْ الدِّيَّةُ

بِإِطْلَاقِ (آزاد کردن و رهاسازی) ه الْغَرِيمِ مِنَ الْمُسْتَحِقِّ قَهْرًا (با زور)

وَلَوْ غَابَ الْمَكْفُولُ

أَنْظِرَ (مهلت داده می شود به کفیل) ه بَعْدَ الْحُلُولِ (اجل) ه بِمِقْدَارِ الذَّهَابِ وَالْإِيَابِ

وَيَنْصَرِفُ الْإِطْلَاقُ (بدون قید و شرط مکانی بودن عقد کفالت) ه إِلَى التَّسْلِيمِ فِي مَوْضِعِ الْعَقْدِ وَلَوْ عَيَّنَ غَيْرَهُ لَزِمَ

حَلَفَ الْمُسْتَحِقُّ

وَلَوْ قَالَ الْكَفِيلُ: لَا حَقَّ لَكَ

وَ كَذَا (مستحق قسم می خورد) ه لَوْ قَالَ: أَبْرَأْتُه (کفیل بگوید: مکفول را بریء الذمه کرده ای) ه

بَرِيءٌ مِنَ الْكِفَالَةِ (با قسم خوردن کفیل) ه

وَالْمَالُ بِخَالِهِ (ادعا در مورد بدهی سرچایش است) ه

فَلَوْ لَمْ يَخْلِفْ وَرَدَ الْيَمِينِ عَلَيْهِ (علی الكفيل) ه

وَلَوْ تَكْفَلَ اثْنَانِ بِوَاحِدٍ

كَفَى تَسْلِيمُ أَحَدِهِمَا (یک نفر مکفول را بیاورد کافیست) ه

وَلَوْ تَكْفَلَ بِوَاحِدٍ لِاثْنَيْنِ

فَلَا بُدَّ مِنْ تَسْلِيمِهِ إِلَيْهِمَا (باید مکفول را به هر دو مشترکا تحویل دهد) ه

بِ

وَيَصِحُّ التَّعْيِينُ (مثل کفالت لک ببدنه) ه

الْبَدَنِ وَالرَّأْسِ وَالْوَجْهِ

دُونَ الْيَدِ وَالرَّجْلِ

بَطَلَتْ

وَ إِذَا مَاتَ الْمَكْفُولُ

إِلَّا فِي الشَّهَادَةِ عَلَى عَيْنِهِ (مگر در مورد شهادت بر جسمش که این همان فلان کس است که در این

الْإِتِّفَافِ (همان است که فلان اتلاف را انجام داد) ه

أَوْ الْمُعَامَلَةِ

حالت باید کفیل جسدش را بیاورد) ^ب أَوْ الْمُعَامَلَةَ

وَهُوَ جَائِزٌ مَعَ الْإِقْرَارِ وَالْإِنْكَارِ (اقرار یک طرف به وجود حق برای طرف دیگر که مدعی است یا انکار آن) إِلَّا مَا أَحَلَّ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلَالًا

فَيَلْزَمُ بِالْإِجَابِ وَالْقَبُولِ الصَّادِرَيْنِ مِنَ الْكَامِلِ الْجَائِزِ التَّصَرُّفِ

وَهُوَ أَصْلٌ فِي نَفْسِهِ

وَلَا يَكُونُ طَلَبُهُ إِقْرَارًا (طلب مصالحه اقرار به ادعای مدعی مقابل نیست)ه

وَلَوْ اصْطَلَحَ الشَّرِيكَانِ عَلَى اخْتِادِهِمَا رَأْسَ الْمَالِ (یکی سرمایه دو نفر را ببرد)ه
وَالْبَاقِي لِلْآخِرِ (یکی هم سود یا زیان را)ه رِيحٌ أَوْ خَسِرٌ
صَحَّ عِنْدَ انْقِضَاءِ الشَّرِكَةِ (در پایان شراکت)ه
وَلَوْ شَرْطًا بَقَاءَهُمَا عَلَى ذَلِكَ (بعد از پایان شراکت همین حال را تمدید کنند)ه فَفِيهِ نَظَرٌ

وَيَصِحُّ الصُّلْحُ عَلَى كُلِّ مِنَ الْعَيْنِ وَالْمَنْفَعَةِ بِمِثْلِهِ وَجَنْسِهِ وَمُخَالَفِهِ

وَلَوْ ظَهَرَ اسْتِحْقَاقُ الْعَوَضِ الْمَعِينِ (صاحب اصلی بیاید)ه بَطَلَ الصُّلْحُ

وَلَا يُعْتَبَرُ فِي الصُّلْحِ عَلَى التَّقْدِينِ الْقَبْضُ فِي الْمَجْلِسِ

وَلَوْ أَتْلَفَ عَلَيْهِ تَوْبًا يُسَاوِي دِرْهَمَيْنِ فَصَالِحٌ عَلَى أَكْثَرِ أَوْ أَقَلِّ فَالْمَشْهُورُ الصَّحَّةُ

وَلَوْ صَالِحٌ مُنْكَرُ الدَّارِ عَلَى سَكْنَى الْمُدْعَى فِيهَا سَنَةً صَحَّ

أَقْرَبُهَا (منکر از حرفش برگردد و اقرار کند به خانه برای مدعی)ه
ثُمَّ صَالِحَةٌ عَلَى سَكْنَى الْمُتَقَرَّرِ

وَلَا رُجُوعَ وَصَحَّ

وَعَلَى الْقَوْلِ بِفِرْعَانِيَةِ الْعَارِيَةِ (فرع بودن صلح بر عاریه در این حالت)ه له الرُّجُوعُ

ه كِتَابُ الصُّلْحِ (٢١)

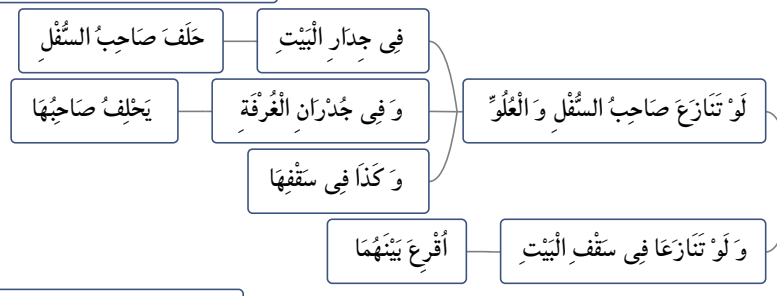
[الأولى]

الثَّانِيَةُ

الثَّالِثَةُ

الرَّابِعَةُ

وَلَمَّا كَانَ الصُّلْحُ مَشْرُوعًا لِقَطْعِ التَّجَادُبِ وَ التَّنَازُعِ ذُكِرَ فِيهِ أَحْكَامٌ مِنْ التَّنَازُعِ وَ نُشِيرُ (و باید اشاره کنیم) هـ إِلَى بَعْضِهَا فِي مَسَائِلَ

الخامسة

لَوْ تَنَزَّعَ رَاكِبُ الدَّابَّةِ وَقَابِضٌ لِجَامِيهَا (افسار حيوان)ه

حَلَفَ الرَّاَكِبُ

وَلَوْ تَنَزَّعَا تَوْباً فِي يَدِ أَحَدِهِمَا
أَكْثَرُهُ (قسمت بزرگتر لباس دست
یکی از آن دو است)ه

فَهُمَا سَوَاءٌ لِاشْتِرَاكِهِمَا

عَلَيْهِ ثِيَابٌ لِأَحَدِهِمَا

و یدهما عَلَيْهِ (هر دو قدرت بر عبد دارند)ه

و يَرْجَحُ

صَاحِبُ الْحِمْلِ (بار)ه

فِي دَعْوَى الْبَيْهَمَةِ الْحَامِلَةِ (بارکش)ه

و صَاحِبُ الْبَيْتِ

وَإِنْ كَانَ بَابُهَا مَفْتُوحاً إِلَى الْآخِرِ
گرچه درب بالاخانه رو به خانه ی
دیگری باز شود)ه

فِي الْعُرْقَةِ عَلَيْهِ (بالاخانه)ه

السادسة

لَوْ تَدَاعَيَا

جِدَاراً

غَيْرَ مُتَّصِلٍ بِنَاءٍ أَحَدِهِمَا

أَوْ مُتَّصِلاً بِنَائِهِمَا

فَـ

إِنْ حَلَقَا أَوْ نَكَلَا

فَهُوَ لَهُمَا

وَإِلَّا

فَهُوَ لِلْحَالِفِ

حَلَفَ

وَلَوْ اتَّصَلَ بِأَحَدِهِمَا

وَ كَذَا لَوْ كَانَ عَلَيْهِ جِدْعٌ (تیرچوبی خانه
یکی روی آن دیوار است)ه

فَلَا تَرْجِيحَ بِهَا

أَمَّا الْخَوَارِجُ (بیرون زدگی های
روی دیوار)ه وَ الرَّوَّازِنُ (تو رفتگی
ها و سوراخهای روی دیوار)ه

إِلَّا مَعَاقِدَ الْقِمْطِ فِي الْحُصَّ (گره های
طناب استفاده شده برای بستن نی ها به
هم در دیوار ساخته شده از نی)ه

إِرْتَاءً

وَعَقْداً

وَسَبَبُهَا قَدْ يَكُونُ

ه كِتَابُ الْمُضَارَبَةِ (۲۳)

وَلْيَشْتَرِ بَعِيْنَ الْمَالِ

إِنَّمَا مَعَ الْإِذْنِ فِي الذَّمَّةِ (مگر مال سرمایه اذن دهد که عامل نسیبه بخرد و بر ذمه ی او بباندازد)ه

وَلَوْ تَجَاوَزَ مَا حَدَّ لَهُ الْمَالِكُ (اگر از شرایط و خط قرمزهای مالک مثل زمان و مکان عبور کند)ه

ضَمِينَ

وَالرَّيْحُ عَلَى الشَّرْطِ (با وجود تجاوز در مثل زمان باز هم سود به نسبت شرط شده تقسیم می شود ولی در صورت تجاوز در عین اگر مالک اجازه ندهد عقد باطل است)ه

وَإِنَّمَا تَجُوزُ (المضاربه)ه بِالذَّرَاهِمِ وَالدَّنَائِيرِ (لا بالعروض ای امتعه و الفلوس ای مسكوكات غير النقدين)ه

وَتَلْزَمُ الْحِصَّةَ بِالشَّرْطِ (لا الاجرة)ه

وَالْعَامِلُ أَمِينٌ

لَا يَضْمَنُ إِنَّمَا يَتَعَدَّى أَوْ تَفْرِيطٌ

وَلَوْ فَسَخَ الْمَالِكُ

فَلِلْعَامِلِ أَجْرَةٌ مِثْلَهُ إِلَى ذَلِكَ الْوَقْتِ إِنْ لَمْ يَكُنْ رَيْحٌ

وَالْقَوْلُ قَوْلُ الْعَامِلِ فِي

قَدْرِ رَأْسِ الْمَالِ

وَقَدْرِ الرَّيْحِ

وَيَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ رَأْسُ الْمَالِ مَعْلُومًا عِنْدَ الْعَقْدِ

كَمَنْ يَنْعَتِقُ عَلَيْهِ (حق ندارد به ضرر مالک چیزی بخرد مثلا با پول مالک عبد که پدر اوست را بخرد تا منعته شود)ه

وَلَا يَشْتَرِي مِنْ رَبِّ الْمَالِ شَيْئًا (عامل حق ندارد با پول مضاربه از خود مالک خرید کند)ه

وَلَيْسَ لِلْعَامِلِ أَنْ يَشْتَرِيَ مَا فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى الْمَالِكِ

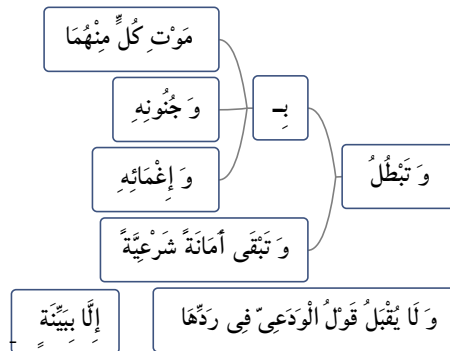
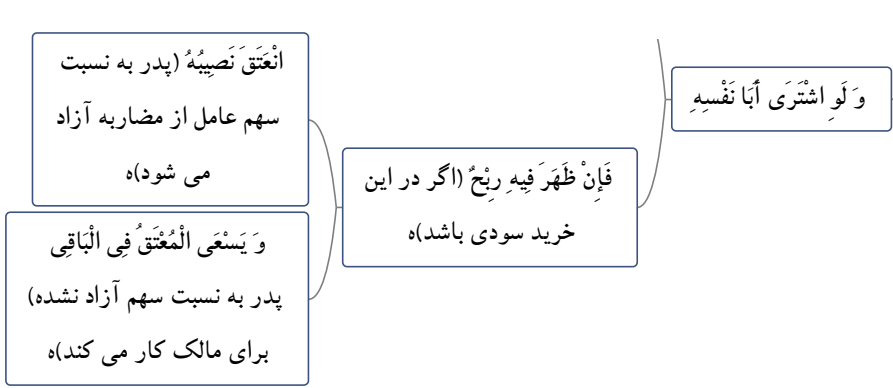
وَلَوْ أَذِنَ فِي شِرَاءِ أَبِيهِ

صَحَّ

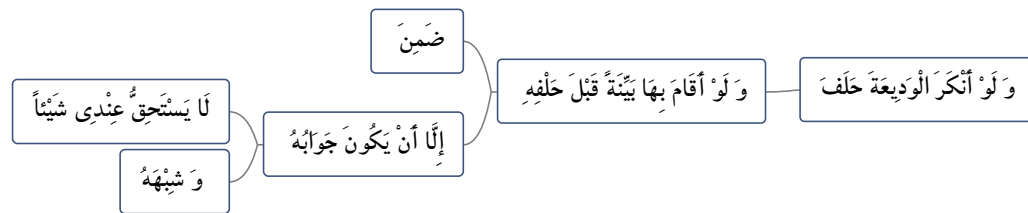
وَأَنْعَقَ

وَاللْعَامِلِ الْأُجْرَةَ

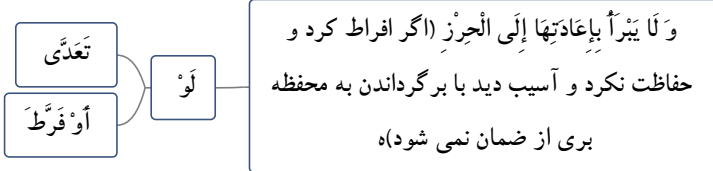
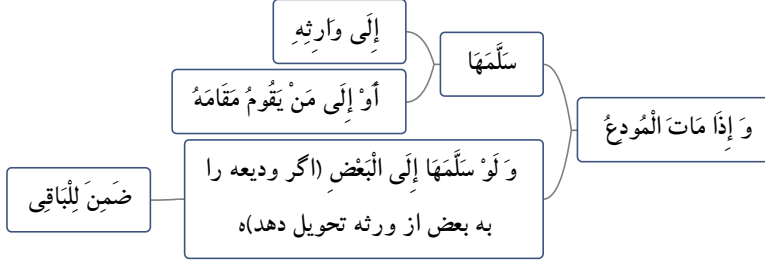
صَحَّ

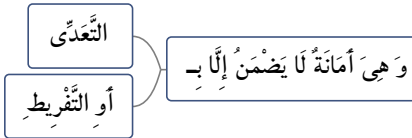
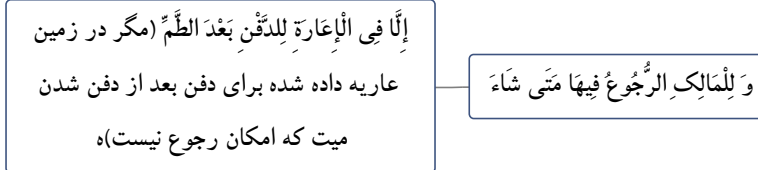
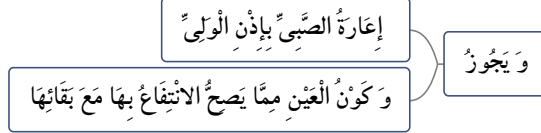
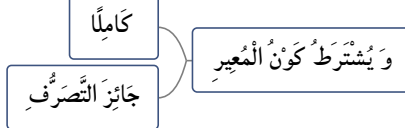

وَالْقَوْلُ قَوْلُ الْوَدِيعِيِّ فِي الْقِيَمَةِ ۖ لَوْ فَرَطَ

وَيُقْبَلُ قَوْلُهُ بِيَمِينِهِ فِي الرَّدِّ

وَلَا حَصْرَ أَيْضًا فِي أَلْفَاظِهَا

ه كِتَابُ الْعَارِيَةِ (٢٥)

وَإِذَا اسْتَعَارَ أَرْضًا

غَرَسَ

أَوْ زَرَعَ

أَوْ بَنَى (مسكن بنا کند)ه

وَلَوْ عَيَّنَ لَهُ جِهَةً لَمْ يَتَجَاوَزْهَا

وَلَوْ عَلَى غَيْرِ الْمَالِكِ (می تواند درختان و

خانه هایی را که در زمین عاریه ای ایجاد

کرده بفروشد ولو به غیر مالک زمین)ه

وَيَجُوزُ لَهُ بَيْعُ غُرُوبِهِ وَأَبْنِيَّتِهِ

وَلَوْ نَقَصَتْ بِالْإِسْتِعْمَالِ لَمْ يَضْمَنْ

وَيَضْمَنْ الْعَارِيَةُ بِاشْتِرَاطِ الضَّمَانِ

وَبِكُونِهَا ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً

وَلَوْ ادَّعَى التَّلَفَ حَلَفَ

وَلَوْ ادَّعَى الرَّدَّ حَلَفَ الْمَالِكُ

وَلِلْمُسْتَعِيرِ الْاسْتِظْلَالُ بِالشَّجَرِ (سایه

نشینی عاریه گیرنده زمین در درختی

که کاشته)ه

وَكَذَا لِلْمُعِيرِ (سایه نشینی زیر درخت

عاریه گیر برای عاریه دهنده)ه

وَلَا يَجُوزُ إِعَارَةُ الْعَيْنِ الْمُسْتَعَارَةِ إِلَّا بِإِذْنِ الْمَالِكِ

وَلَوْ شَرَطَ سُقُوطَ الضَّمَانِ فِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ صَحَّ

اِحْتِمِلَ الْجَوَازُ

كَمَا لَوْ أَمَرَهُ بِالِقَاءِ مَتَاعِهِ فِي الْبَحْرِ

وَلَوْ شَرَطَ سُقُوطَهُ (سقوط جواز)ه مَعَ التَّعَدُّى أَوْ التَّقْرِيطِ

حَلَفَ الرَّكَّابُ

وَقِيلَ الْمَالِكُ وَهُوَ أَقْوَى

وَلَوْ قَالَ الرَّكَّابُ: أَعْرَتْنِيهَا، وَقَالَ الْمَالِكُ: آجَرْتُكَهَا

مالک چارپا بگوید به توی سواره اجاره دادم (و

سوارکار بگوید نه تو عاریه دادی)ه

إِلَّا أَنْ تَزِيدَ عَلَى مَا ادَّعَاهُ مِنَ الْمُسَمَى

وَلَكِنْ يَثْبُتُ لَهُ أَجْرَةُ الْمِثْلِ (لا

إِلَّا أَنْ تَزِيدَ عَلَى مَا ادَّعَاهُ مِنَ الْمُسَمَّى
مُغْرَابِنَكَ اجْرَةَ المثل از اجرت ادعا شده)
توسط مالک بیشتر باشد)ه

وَلَكِنْ يَثْبُتُ لَهُ اجْرَةُ المثلِ (لا
الاجرة المدعاة)ه

وَهِيَ مُعَامَلَةٌ عَلَى الْأَرْضِ بِحِصَّةٍ مِنْ حَاصِلِهَا إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ

وَعِبَارَتُهَا
زَارَعْتُكَ
أَوْ عَامَلْتُكَ
أَوْ سَلَّمْتُهَا إِلَيْكَ
وَشِبْهَهُ

ایجاب و قبول)ه

فَتَقْبَلُ لَفْظًا

وَعَقْدَهَا لِزَمٍ

وَيَصِحُّ التَّقَابُلُ فِيهِ

وَلَا تَبْطُلُ بِمَوْتِ أَحَدِهِمَا

شرایط عقد)ه

وَلَا بُدَّ مِنْ كَوْنِ الثَّمَاءِ مُشَاعًا (بخش
بندی نکنند که محصول این بخش
مال این و آن بخش مال آن)ه

تَسَاوِيًا فِيهِ (خواه نسبتشان از
محصول نصف نصف باشد)ه

أَوْ تَفَاضُلًا

وَلَوْ شَرَطَ أَحَدُهُمَا عَلَى الْآخَرِ شَيْئًا بَضْمِيمَةً مُضَافًا إِلَى الْحِصَّةِ
صَحَّ

فَعَلَى الْعَامِلِ اجْرَةُ

وَلَوْ مَضَتِ الْمُدَّةُ وَالزَّرْعُ بَاقٍ

وَلِلْمَالِكِ قَلْعُهُ

مَاءٍ مِنْ نَهْرٍ

أَوْ بِئْرٍ

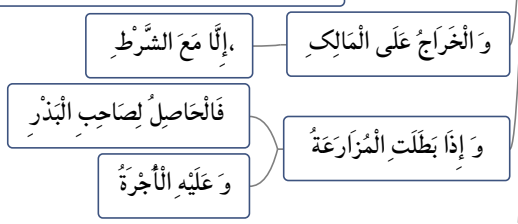
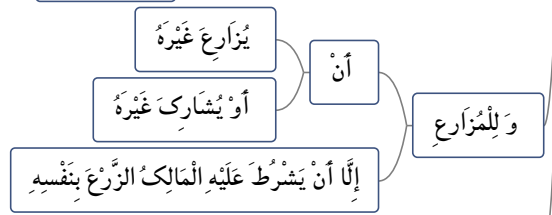
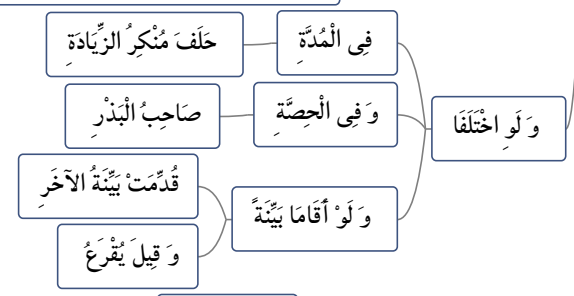
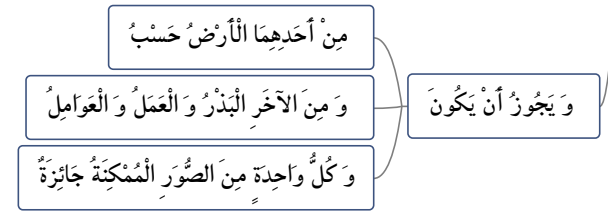
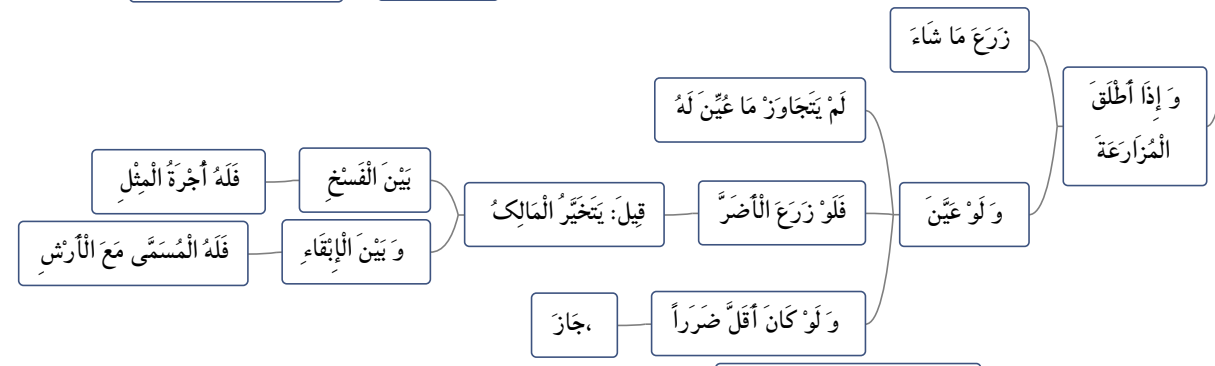
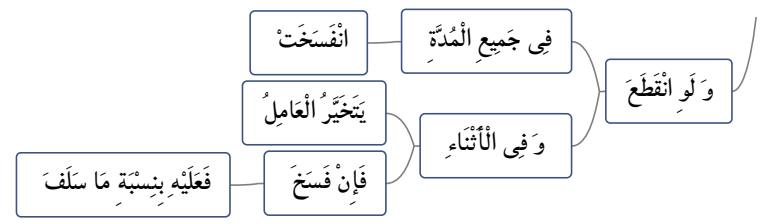
أَوْ مَصْنَعٍ (حوض یا استخر آبگیر)ه

أَوْ تَسْقِيهَا الْغُيُوثُ غَالِبًا

بِأَنْ يَكُونَ لَهَا

وَلَا بُدَّ مِنْ إِمْتِكَانِ الْإِنْتِفَاحِ بِالْأَرْضِ

ه كتاب المزارعة (٢٦)

وَيَجُوزُ لِصَاحِبِ الْأَرْضِ الْخَرَصُ (تخمین) ه عَلَى الزَّارِعِ مَعَ الرِّضَا (بگوید حدودی این قدر محصول از این به من می رسد که شما آن را از محصول خود زمین یا جای دیگر به من بده کما فی کتاب المتاجر) ه

فَيَسْتَقِرُّ بِالسَّلَامَةِ

فَلَوْ تَلَفَ الزَّرْعُ فَلَا شَيْءَ (علی الزارع) ه

وَهِيَ مُعَامَلَةٌ

عَلَى الْأَصُولِ (بر سر درختان) ه

بِحِصَّةٍ مِنْ ثَمَرَتِهَا (روی بخشی از ثمره ی آنها) ه

وَهِيَ لَازِمَةٌ مِنَ الطَّرْفَيْنِ

إِيجَابٍ وَ قَبُولٍ ه

وَأِيجَابُهَا:

سَاقِيَتُكَ

أَوْ عَامَلَتُكَ

أَوْ سَلَّمْتَهَا إِلَيْكَ

أَوْ مَا أَشْبَهَهُ

وَالْقَبُولُ، الرِّضَا بِهِ

وَتَصِحُّ إِذَا بَقِيَ لِلْعَامِلِ عَمَلٌ يَزِيدُ بِهِ الثَّمَرَةَ

ظَهَرَتْ

أَوْ لَا

وَلَا بُدَّ مِنْ كَوْنِ الشَّجَرِ ثَابِتًا (یا نابتا) ه يُتَنَفَّعُ بِثَمَرَتِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ

وَفِيمَا لَهُ وَرَقٌ كَالْحِنَاءِ نَظَرٌ (در وقوع عقد مساقات روی گیاهان کشت شونده برای برگ چینی مثل حناء اختلاف نظر است) ه

وَيَلْزَمُ الْعَامِلَ مَعَ الْإِطْلَاقِ كُلُّ عَمَلٍ مُتَكَرِّرٍ كُلَّ سَنَةٍ

وَيَشْتَرَطُ تَعْيِينَ الْمُدَّةِ

وَلَوْ شَرَطَ

بَعْضُهُ (بعض از اعمال باغبانی سالانه) ه عَلَى الْمَالِكِ

صَحَّ

لَا جَمِيعُهُ (نه این که همه ی کارها را گردن مالک بیندازد) ه

وَتَعْيِينَ الْحِصَّةِ بِالْجُزْءِ

الْمُشَاعِ

لَا الْمُعَيَّنِ (تعیین سهم هر یک مشاعی باید باشد نه معین) ه

وَيَجُوزُ اخْتِلَافُ الْحِصَّةِ فِي الْأَنْوَاعِ (سهم هر یک محصول خاصی باشد) ه

إِذَا عَلِمَاهَا

ه کتاب المساقاة (۲۷)

وَيَجُوزُ اخْتِلَافُ الْحِصَّةِ فِي الْأَنْوَاعِ (سهم هر یک محصول خاصی باشد)ه

إِذَا عَلِمَاهَا

وَيُكْرَهُ أَنْ يَشْتَرِطَ رَبُّ الْأَمَالِ عَلَى الْعَامِلِ
مكروه است علاوه بر سهم از حصول مالک)
گرفتن طلا و نقره از عامل را هم شرط کند)ه

ذَهَبًا

أَوْ فِضَّةً

فَلَوْ شَرَطَ (طلا یا نقره)ه

وَجَبَ بِشَرَطِ سَلَامَةِ الثَّمَرَةِ

وَكُلَّمَا فَسَدَ الْعَقْدُ

وَعَلَيْهِ أَجْرَةٌ مِثْلَ الْعَامِلِ

فَالثَّمَرَةُ لِلْمَالِكِ

وَلَوْ شَرَطَ عَقْدَ مُسَاقَاةٍ فِي عَقْدِ مُسَاقَاةٍ
فَالْأَقْرَبُ الصَّحَّةُ

وَلَوْ تَنَازَعَا فِي خِيَانَةِ الْعَامِلِ
حَلَفَ الْعَامِلُ

وَلَيْسَ لِلْعَامِلِ أَنْ يُسَاقِيَ غَيْرَهُ (نباید عامل، دیگری را در آبیاری باغ شریک کند)ه

وَالْخُرَاجُ عَلَى الْمَالِكِ
إِلَّا مَعَ الشَّرْطِ (مگر مالک شرط کند بخشی از خراج گردن عامل باشد)ه

وَتُمْلِكُ الْفَائِدَةُ بِظُهُورِ الثَّمَرَةِ (با ظهور ثمره عامل مالک سهمش می شود)ه

وَتَجِبُ الزَّكَاةُ عَلَى كُلِّ مَنْ بَلَغَ نَصِيبُهُ النَّصَابَ

وَأُثْبِتَ السَّيِّدُ ابْنَ زُهْرَةَ الزَّكَاةَ

وَلَوْ كَانَتِ الْمُسَاقَاةُ بَعْدَ تَعَلُّقِ الزَّكَاةِ وَجَوْرَتَاهُ

عَلَى الْمَالِكِ فِي الْمُرَارَعَةِ وَالْمُسَاقَاةِ

دُونَ الْعَامِلِ

وَالصَّاحِبِ الْأَرْضِ قَلْعُهُ

وَالْمُعَارَسَةُ بَاطِلَةٌ (نهال کاری را به
عامل سپردن بنا بر این که تعدادی
از درختان مال عامل شود)ه

وَلَهُ الْأُجْرَةُ (برای صاحب زمین حق گرفتن اجاره وجود دارد)ه

وَلَوْ نَقَصَتْ بِالْقَلْعِ (اگر نهال ها با قلع مالک ناقص شوند)ه

ضَمِنَ أَرْضَهُ

وَلَوْ طَلَبَ كُلُّ مِنْهُمَا مَا لِصَاحِبِهِ بَعْوَضٍ
مالک بخواهد نهال ها را بخرد و عامل)
بخواهد زمین را اجاره کند)ه

لَمْ يَجِبْ عَلَى الْآخَرِ إِجَابَتُهُ

وَلَوْ اخْتَلَفَا

فِي الْحِصَّةِ

حَلَفَ الْمَالِكُ

وَفِي الْمُدَّةِ

يَخْلِفُ الْمُنْكَرُ